

พระราชบัญญัติ
ธรรมนูญศาลทหาร
พ.ศ. 2498

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.
ให้ไว้ ณ วันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2498
เป็นปีที่ 10 ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า โดยที่เป็นการสมควรปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยธรรมนูญศาลทหาร จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอมของสภาผู้แทนราษฎร ดังต่อไปนี้

มาตรา 1 พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498”

มาตรา 2¹ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา 3 ให้ยกเลิก

(1) พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พุทธศักราช 2477

(2) พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2487

(3) พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหารพุทธศักราช 2477 พุทธศักราช 2488 และพระราชบัญญัติอนุมัติพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พุทธศักราช 2477 พุทธศักราช 2488 พุทธศักราช 2488

(4) พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2490

¹ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 72/ตอนที่ 83/หน้า 1415/18 ตุลาคม 2498

(5) พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2496

(6) บรรดาบทกฎหมาย กฎและข้อบังคับอื่น ๆ ในส่วนที่มีบัญญัติไว้แล้วในพระราชบัญญัตินี้ หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับบทแห่งพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 4 ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจออกกฎกระทรวงเพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้

กฎกระทรวงนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับได้

ภาค 1

ศาลทหาร

ลักษณะ 1

บททั่วไป

มาตรา 5 ศาลทหารทั้งหลายตามพระราชบัญญัตินี้ ให้สังกัดอยู่ในกระทรวงกลาโหม

ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมเป็นผู้รับผิดชอบในงานธุรการของศาลทหารให้ดำเนินไปโดยเรียบร้อย แต่การพิจารณาคดีตลอดถึงการที่จะมีคำสั่งหรือคำพิพากษาบังคับคดีนั้น ให้อยู่ในดุลพินิจของศาลทหารโดยเฉพาะ

โดยอนุมัติรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม ให้เจ้ากรมพระธรรมนูญวางระเบียบราชการของศาลทหารและอัยการทหารเพื่อให้กิจการของศาลทหารและอัยการทหารดำเนินไปโดยเรียบร้อย

มาตรา 6 ศาลทหารตามพระราชบัญญัตินี้แบ่งออกเป็นสามชั้น คือ

(1) ศาลทหารชั้นต้น

(2) ศาลทหารกลาง

(3) ศาลทหารสูงสุด

ภายใต้บังคับมาตรา 39 ในเวลาที่มีการรบหรือการสงคราม หรือประกาศใช้กฎอัยการศึก จะให้มีศาลอาญาศึกก็ได้

มาตรา 7 ศาลทหารชั้นต้นได้แก่

(1) ศาลจังหวัดทหาร

(2) ศาลมณฑลทหาร

(3) ศาลทหารกรุงเทพ

(4) ศาลประจำหน่วยทหาร

มาตรา 8 ทุกจังหวัดทหารให้มีศาลจังหวัดทหารศาลหนึ่ง เว้นแต่จังหวัดทหารที่ตั้งกองบัญชาการมณฑลทหาร และทุกมณฑลทหารให้มีศาลมณฑลทหารศาลหนึ่ง เว้นแต่มณฑลทหารที่ตั้งศาลทหารกรุงเทพ

ศาลทหารเหล่านี้อาจไปนั่งพิจารณา ณ ที่ใดภายในเขตอำนาจได้ตามความจำเป็น

มาตรา 9 เมื่อหน่วยทหารปฏิบัติหน้าที่อยู่นอกราชอาณาจักร หรือกำลังเดินทางเพื่อไปปฏิบัติหน้าที่นอกราชอาณาจักรและมีกำลังทหารไม่น้อยกว่าหนึ่งกองพันจะให้ตั้งศาลประจำหน่วยทหารนั้นก็ได้

กำลังทหารกองทัพใดมีจำนวนเท่าใดจึงจะถือว่าไม่น้อยกว่าหนึ่งกองพันนั้นให้เป็นไปตามที่กระทรวงกลาโหมกำหนด

มาตรา 10 การแต่งตั้งและถอดถอนตุลาการศาลทหารสูงสุดและศาลทหารกลางให้นำความกราบบังคมทูลเพื่อทรงแต่งตั้งและถอดถอน

ส่วนการแต่งตั้งและถอดถอนตุลาการศาลทหารอื่น ๆ พระมหากษัตริย์อาจทรงมอบพระราชอำนาจแก่ผู้บังคับบัญชาทหารและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมเป็นผู้แต่งตั้งและถอดถอนตามพระราชบัญญัตินี้ด้วยการแต่งตั้งตุลาการ

มาตรา 11 ให้มีตุลาการพระธรรมนูญ อัยการทหาร นายทหารพระธรรมนูญและจำศาลทหาร หรือผู้ช่วยตำแหน่งดังกล่าวแล้ว ตามจำนวนที่กระทรวงกลาโหมกำหนด

คุณสมบัติ พื้นความรู้ และอำนาจหน้าที่ของบุคคลดังกล่าวในวรรคก่อน ให้เป็นไปตามที่กระทรวงกลาโหมกำหนด

มาตรา 12 โดยอนุมติรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมให้ผู้ที่สอบความรู้ทางกฎหมายได้ปริญญาตรีหรือเทียบได้ไม่ต่ำกว่าปริญญาตรี ผิดกำหนดดำเนินคดีในศาลทหารได้ และเมื่อแจ้งให้ศาลทราบแล้ว ก็ให้ผู้นั้นดำเนินคดีได้ดังอัยการทหาร

ลักษณะ 2

อำนาจศาลทหาร

มาตรา 13 ศาลทหารมีอำนาจพิจารณาพิพากษาวางบทลงโทษผู้กระทำความผิดต่อกฎหมายทหารหรือกฎหมายอื่นในทางอาญา ในคดีซึ่งผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารในขณะกระทำความผิด และมีอำนาจสั่งลงโทษบุคคลใด ๆ ที่กระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

มาตรา 14 คดีที่ไม่อยู่ในอำนาจศาลทหาร คือ

- (1) คดีที่บุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารกับบุคคลที่มีได้อยู่ในอำนาจศาลทหารกระทำความผิดด้วยกัน
- (2) คดีที่เกี่ยวข้องกับคดีที่อยู่ในอำนาจศาลพลเรือน

- (3) คดีที่ต้องดำเนินในศาลคดีเด็กและเยาวชน
 - (4) คดีที่ศาลทหารเห็นว่าไม่อยู่ในอำนาจศาลทหาร
- มาตรา 15 คดีที่ไม่อยู่ในอำนาจศาลทหาร ให้ดำเนินคดีในศาลพลเรือน
เมื่อศาลพลเรือนได้สั่งรับประทับฟ้องไว้แล้ว แม้จะปรากฏตามทางพิจารณาในภายหลังว่าเป็นคดีที่อยู่ในอำนาจศาลทหาร ก็ให้ศาลพลเรือนมีอำนาจพิจารณาพิพากษาได้

ภาค 2

ศาลทหารในเวลาปกติ

ลักษณะ 1

เขตอำนาจศาล

- มาตรา 16 บุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหาร คือ
- (1) นายทหารชั้นสัญญาบัตรประจำการ
 - (2) นายทหารชั้นสัญญาบัตรนอกประจำการ เฉพาะเมื่อกระทำผิดต่อคำสั่งหรือข้อบังคับตามประมวลกฎหมายอาญาทหาร
 - (3) นายทหารประวณและพลทหารกองประจำการหรือประจำการ หรือบุคคลที่รับราชการทหารตามกฎหมายว่าด้วยการรับราชการทหาร
 - (4) นักเรียนทหารตามที่กระทรวงกลาโหมกำหนด
 - (5) ทหารกองเกินที่ถูกเข้ากองประจำการ ซึ่งเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารได้รับตัวไว้เพื่อให้เข้ารับราชการประจำอยู่ในหน่วยทหาร
 - (6) พลเรือนที่สังกัดอยู่ในราชการทหาร เมื่อกระทำผิดในหน้าที่ราชการทหารหรือกระทำผิดอย่างอื่น เฉพาะใน หรือบริเวณ อาคาร ที่ตั้งหน่วยทหาร ที่พักร้อน พักแรม เรือ อากาศยาน หรือยานพาหนะใด ๆ ในควบคุมของเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหาร
 - (7) บุคคลซึ่งต้องขังหรืออยู่ในความควบคุมของเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารโดยชอบด้วยกฎหมาย
 - (8) เซลยศึกหรือชนชาติศัตรูซึ่งอยู่ในความควบคุมของเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหาร
- มาตรา 17² ศาลทหารชั้นต้นมีเขตอำนาจ ดังนี้
- (1) ศาลจังหวัดทหารและศาลมณฑลทหาร มีเขตอำนาจตามที่กำหนดโดยพระราชกฤษฎีกา

²มาตรา 17 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2526

(2) ศาลทหารกรุงเทพ มีเขตอำนาจไม่จำกัดพื้นที่ แต่โดยปกติถ้าการกระทำผิดนั้นเกิดขึ้นในท้องถิ่นที่มีศาลทหาร ก็ให้พิจารณาพิพากษาในศาลทหารท้องถิ่นนั้น

(3) ศาลประจำหน่วยทหาร มีอำนาจเหนือบุคคลที่สังกัดหน่วยทหารนั้นโดยไม่จำกัดพื้นที่
มาตรา 18 เมื่อมีคำร้องขอของอัยการทหารหรือผู้ต้องหา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมมีอำนาจสั่งให้ส่งผู้ต้องหาไปดำเนินคดีในศาลทหารตามที่ร้องขอได้

มาตรา 19³ ศาลจังหวัดทหาร มีอำนาจพิจารณาคดีอาญาได้ทุกบทกฎหมายเว้นแต่คดีที่จำเลยมียศทหารชั้นสัญญาบัตร

คดีที่กฎหมายมิได้กำหนดอัตราโทษอย่างต่ำ หรือกำหนดอัตราโทษอย่างต่ำไว้ให้จำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับไม่เกินกำหนดนี้ ถ้าศาลจังหวัดทหารเห็นควรยกฟ้องโจทก์ หรือเห็นควรลงโทษจำเลยแต่ละกระทงจำคุกไม่เกินหนึ่งปีหรือปรับไม่เกินสองพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับไม่เกินกำหนดนี้ ก็ให้พิพากษาได้

วรรคสาม (ยกเลิก)

(มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ที่ 24/2546 ลงวันที่ 26 มิถุนายน พ.ศ. 2546 วินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 19 วรรคสาม ขัดต่อรัฐธรรมนูญ⁴)

มาตรา 20 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมมีอำนาจสั่งให้ตุลาการพระธรรมนูญหนึ่งนายไปนั่งร่วมกับตุลาการศาลจังหวัดทหารอีกสองนายเป็นองค์คณะพิจารณาพิพากษา ในกรณีเช่นนี้ให้ศาลจังหวัดทหารมีอำนาจและหน้าที่ดังศาลมณฑลทหาร

มาตรา 21 ศาลมณฑลทหารและศาลประจำหน่วยทหารมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาได้ทุกบทกฎหมาย เว้นแต่คดีที่จำเลยมียศทหารชั้นนายพลหรือเทียบเท่า

มาตรา 22 ศาลทหารกรุงเทพมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาได้ทุกบทกฎหมายโดยไม่จำกัดยศของจำเลย

มาตรา 23 ศาลทหารกลางมีอำนาจพิจารณาพิพากษาบรรดาคดีที่อุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลทหารชั้นต้น

มาตรา 24 ศาลทหารสูงสุดมีอำนาจพิจารณาพิพากษาบรรดาคดีที่อุทธรณ์คำพิพากษา หรือคำสั่งของศาลทหารกลาง

คดีที่ศาลทหารสูงสุดได้พิจารณาพิพากษาหรือมีคำสั่งแล้วให้เป็นอันถึงที่สุด

³มาตรา 19 แก้ไขเพิ่มเติมโดยประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 302 ลงวันที่ 13 ธันวาคม พุทธศักราช 2515

⁴คดีที่ศาลจังหวัดทหารไม่มีอำนาจพิพากษา ให้ศาลจังหวัดทหารทำความเข้าใจสงฆ์สงฆ์ไปให้ศาลมณฑลทหารหรือศาลทหารกรุงเทพพิพากษา แล้วแต่กรณี

ลักษณะ 2

องค์คณะตุลาการ

มาตรา 25 ในการดำเนินกระบวนการพิจารณา ตุลาการนายเดีวมีอำนาจ

(1) ออกหมายเรียก ออกหมายอาญา ออกหมายสั่งให้ส่งคนมาจากหรือไปยังจังหวัดอื่น

(2) ออกคำสั่งใด ๆ ซึ่งมีใช้เป็นไปในทางวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาทแห่งคดี

ถ้าตุลาการนั้นเป็นตุลาการพระธรรมนูญ ก็ให้มีอำนาจทำการไต่สวนหรือสืบพยานได้ด้วย

มาตรา 26⁵ ศาลจังหวัดทหารต้องมีตุลาการสามนายเป็นองค์คณะพิจารณาพิพากษา คือ

นายทหารชั้นสัญญาบัตรสองนาย

ตุลาการพระธรรมนูญหนึ่งนาย

มาตรา 27 ศาลมณฑลทหาร ศาลทหารกรุงเทพ และศาลประจำหน่วยทหาร ต้องมีตุลาการสามนาย

เป็นองค์คณะพิจารณาพิพากษา คือ

นายทหารชั้นสัญญาบัตรสองนาย

ตุลาการพระธรรมนูญหนึ่งนาย

มาตรา 28 ศาลทหารกลางต้องมีตุลาการห้านายเป็นองค์คณะพิจารณาพิพากษา คือ

นายทหารชั้นนายพลหนึ่งหรือสองนาย

นายทหารชั้นนายพัน นายนาวา หรือนายนาวาอากาศชั้นไป หนึ่งหรือสองนาย

ตุลาการพระธรรมนูญสองนาย

มาตรา 29 ศาลทหารสูงสุดต้องมีตุลาการห้านายเป็นองค์คณะพิจารณาพิพากษา คือ

นายทหารชั้นนายพลสองนาย

ตุลาการพระธรรมนูญสามนาย

ลักษณะ 3

การแต่งตั้งตุลาการ

มาตรา 30 ภายใต้บังคับมาตรา 10 ผู้มีอำนาจแต่งตั้งตุลาการ คือ

⁵มาตรา 26 แก้ไขเพิ่มเติมโดยประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 302 ลงวันที่ 13 ธันวาคม พุทธศักราช 2515

(1) ผู้มีอำนาจบังคับบัญชาจังหวัดทหาร เป็นผู้มีอำนาจแต่งตั้งนายทหารชั้นสัญญาบัตร ซึ่งรับราชการประจำอยู่ในพื้นที่จังหวัดทหารนั้น ๆ เป็นตุลาการศาลจังหวัดทหาร

(2) ผู้มีอำนาจบังคับบัญชามณฑลทหาร เป็นผู้มีอำนาจแต่งตั้งนายทหารชั้นสัญญาบัตร ซึ่งรับราชการประจำอยู่ในพื้นที่มณฑลทหารนั้น ๆ เป็นตุลาการศาลมณฑลทหาร

(3) ผู้มีอำนาจบังคับบัญชาหน่วยทหาร เป็นผู้มีอำนาจแต่งตั้งนายทหารชั้นสัญญาบัตร ซึ่งรับราชการประจำอยู่ในหน่วยทหารนั้น ๆ เป็นตุลาการศาลประจำหน่วยทหาร

(4) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม เป็นผู้มีอำนาจแต่งตั้งตุลาการศาลทหารกรุงเทพ ผู้มีอำนาจแต่งตั้งตุลาการตามความในมาตรา 31 จะแต่งตั้งนายทหารนอกประจำการเป็นตุลาการก็ได้ มาตรา 31⁶ ตุลาการพระธรรมนูญเป็นตุลาการในศาลทหารได้ทุกศาล แต่ต้องมียศทหารตามชั้นศาล ดังนี้

(1) ศาลทหารชั้นต้น ต้องเป็นนายทหารชั้นนายร้อย นายเรือ หรือนายเรืออากาศขึ้นไป

(2) ศาลทหารกลาง ต้องเป็นนายทหารชั้นนายพัน นายนาวา หรือนายนาวาอากาศขึ้นไป

(3) ศาลทหารสูงสุด ต้องเป็น

ก. นายทหารชั้นพันเอก นาวาเอก หรือนาวาอากาศเอก ซึ่งรับเงินเดือนอัตราพันเอกพิเศษ นาวาเอกพิเศษ หรือนาวาอากาศเอกพิเศษ

ข. นายทหารชั้นนายพล

มาตรา 32⁷ ในศาลทหารชั้นต้น ตุลาการซึ่งมิใช่ตุลาการพระธรรมนูญต้องมียศทหารสูงกว่าหรือเท่าจำเลยที่มียศทหารสูงสุด

ยศจำเลยให้ถือในขณะฟ้อง

มาตรา 33 ในศาลทหารชั้นต้น ถ้าไม่มีนายทหารที่มียศสมควรเป็นตุลาการครบองค์คณะ ผู้มีอำนาจแต่งตั้งตุลาการตามความในมาตรา 30 จะแต่งตั้งนายทหารที่เห็นสมควรเป็นตุลาการก็ได้

มาตรา 34 ผู้มีอำนาจแต่งตั้งตุลาการตามความในมาตรา 30 จะแต่งตั้งตุลาการสำรองไว้ก็ได้ ตุลาการสำรองต้องเป็นผู้มีลักษณะตามพระราชบัญญัตินี้ว่าด้วยการแต่งตั้งตุลาการ เมื่อตุลาการไม่สามารถจะนั่งพิจารณาครบองค์คณะ ให้ตุลาการสำรองนั่งเป็นตุลาการเพื่อให้ครบองค์คณะและให้มีอำนาจหน้าที่ดังตุลาการ

มาตรา 35 ให้ตุลาการที่มีอาวุโสสูงสุดเป็นประธานในการพิจารณาพิพากษา

⁶มาตรา 31 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2506

⁷มาตรา 32 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2503

ภาค 3

ศาลทหารในเวลาไม่ปกติ

มาตรา 36^๖ ในเวลาไม่ปกติ คือ ในเวลาที่มีการรบหรือสถานะสงครามหรือได้ประกาศใช้กฎอัยการศึก ศาลทหารซึ่งมีอยู่แล้วในเวลาปกติคงพิจารณาพิพากษาคดีอาญาได้ตามอำนาจ แต่ถ้าผู้มีอำนาจประกาศใช้กฎอัยการศึกได้ประกาศหรือผู้บัญชาการทหารสูงสุดได้สั่งตามกฎหมายว่าด้วยกฎอัยการศึก ให้ศาลทหารมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาใด ๆ อีก ก็ให้ศาลทหารพิจารณาพิพากษาคดีอาญาตามประกาศหรือคำสั่งนั้นได้ด้วย

เมื่อหมดภาวะการรบหรือสถานะสงครามหรือเลิกใช้กฎอัยการศึก ศาลทหารยังคงมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่ค้างอยู่ในศาลหรือที่ยังมิได้ฟ้อง แต่ผู้มีอำนาจแต่งตั้งตุลาการหรือรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมมีอำนาจสั่งโอนคดีหรือส่งผู้ต้องหาไปดำเนินคดียังศาลทหารแห่งอื่นได้ และให้ศาลที่พิจารณาพิพากษาคดีเช่นนั้นมีอำนาจและหน้าที่ดังศาลทหารในเวลาไม่ปกติ

มาตรา 37 ผู้มีอำนาจแต่งตั้งตุลาการตามความในมาตรา 30 มีอำนาจแต่งตั้งผู้พิพากษาศาลพลเรือนเป็นตุลาการได้ และแต่งตั้งพนักงานอัยการ จำศาลพลเรือน หรือผู้ทรงคุณวุฒิที่เหมาะสมเป็นอัยการทหารและจำศาลทหารได้

มาตรา 38 ให้นำบทบัญญัติว่าด้วยศาลทหารในเวลาปกติมาใช้บังคับในศาลทหารในเวลาไม่ปกติโดยอนุโลม

ภาค 4

ศาลอาญาศึก

มาตรา 39 เมื่อหน่วยทหารหรือเรือรบอยู่ในยุทธบริเวณจะตั้งศาลอาญาศึกก็ได้

ภายใต้บังคับมาตรา 10 ให้ผู้บังคับบัญชาทหารสูงสุด ณ ที่นั้น ซึ่งมีกำลังทหารอยู่ในบังคับบัญชาไม่น้อยกว่าหนึ่งกองพัน หรือเป็นผู้บังคับบัญชาในเรือรบ บ้อม หรือที่มั่นอย่างใด ๆ ของทหารหรือผู้ทำการแทน เป็นผู้ที่มีอำนาจแต่งตั้งตุลาการศาลอาญาศึก เพื่อพิจารณาคดีอาญาที่เกิดขึ้นเฉพาะในเขตอำนาจหน้าที่ของหน่วยทหารนั้นได้

เมื่อทหารบก ทหารเรือ หรือทหารอากาศ กระทำการร่วมกัน ให้ผู้บังคับบัญชาทหารสูงสุด ณ ที่นั้นเป็นผู้มีอำนาจแต่งตั้งตุลาการศาลอาญาศึก

^๖มาตรา 36 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2503

มาตรา 40 ผู้มีอำนาจแต่งตั้งตุลาการศาลอาญาศึกมีอำนาจส่งผู้ต้องหาไปยังศาลทหารแห่งอื่นให้ดำเนินการพิจารณาพิพากษาได้ และให้ศาลที่พิจารณาพิพากษาคดีเช่นนี้มีอำนาจและหน้าที่ดังศาลอาญาศึก

มาตรา 41 ศาลอาญาศึกต้องมีตุลาการสามนาย เป็นองค์คณะพิจารณาพิพากษาคดีตุลาการต้องเป็นนายทหารชั้นสัญญาบัตร

มาตรา 42 ศาลอาญาศึกมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาทั้งปวงซึ่งการกระทำผิดเกิดขึ้นในเขตอำนาจได้ทุกบทกฎหมายและไม่จำกัดตัวบุคคล

มาตรา 43^๑ เมื่อหมดภาวะการรบหรือสถานะสงครามหรือเลิกใช้กฎอัยการศึก ศาลอาญาศึกยังคงมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่ค้างอยู่ในศาล แต่ผู้มีอำนาจแต่งตั้งตุลาการศาลอาญาศึกหรือรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมมีอำนาจสั่งโอนคดีให้ศาลทหารแห่งอื่นพิจารณาพิพากษาได้ ส่วนคดีที่อยู่ในอำนาจศาลอาญาศึกแต่ยังมีได้ฟ้อง ให้นำไปฟ้องยังศาลทหารแห่งอื่น และให้ศาลที่พิจารณาพิพากษาคดีเช่นนี้มีอำนาจและหน้าที่ดังศาลอาญาศึก

มาตรา 44 ให้นำบทบัญญัติว่าด้วยศาลทหารในเวลาไม่ปกติมาใช้บังคับในศาลอาญาศึกโดยอนุโลม

ภาค 5

วิธีพิจารณาความอาญาทหาร

ลักษณะ 1

บททั่วไป

มาตรา 45 วิธีพิจารณาความอาญาทหาร ให้นำกฎหมาย กฎและข้อบังคับซึ่งออกตามกฎหมายฝ่ายทหารมาใช้บังคับ ถ้าไม่มีกฎหมาย กฎและข้อบังคับฝ่ายทหารก็ให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาใช้บังคับโดยอนุโลม ถ้าวิธีพิจารณาข้อใดซึ่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามีได้บัญญัติไว้โดยเฉพาะให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับเท่าที่จะใช้ได้

^๑มาตรา 43 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2503

ลักษณะ 2

การควบคุม

มาตรา 46¹⁰ การควบคุมผู้ต้องหาซึ่งเป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหาร ตามความในมาตรา 16 นั้น ไม่ว่าจะเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญาที่อยู่ในอำนาจศาลทหารหรือไม่ก็ตาม ให้ผู้บังคับบัญชาทหารมีอำนาจสั่งควบคุมได้ โดยอนุโลมตามอำนาจลงโทษซึ่งในกฎหมายว่าด้วยวินัยทหาร แต่การสั่งควบคุมตามอำนาจดังกล่าวของผู้ลงโทษทุกชั้น รวมกันต้องไม่เกินเก้าสิบวัน¹¹

ในกรณีที่กฎหมายว่าด้วยวินัยทหารมิได้ระบุผู้มีอำนาจลงโทษซึ่งหรือผู้รับโทษซึ่งไว้หรือให้อำนาจลงโทษซึ่งไว้อย่างสูงไม่ถึงเก้าสิบวัน ให้นายทหารซึ่งมีตำแหน่งตั้งแต่ชั้นผู้บัญชาการกองพลขึ้นไปเป็นผู้มีอำนาจสั่งควบคุมหลายครั้งติด ๆ กันได้ แต่ครั้งหนึ่งต้องไม่เกินสิบสองวัน และรวมกันทั้งหมดต้องไม่เกินเก้าสิบวัน ถ้าไม่มีนายทหารซึ่งมีตำแหน่งตั้งแต่ผู้บัญชาการกองพลขึ้นไป หรือผู้ต้องหาอยู่ต่างท้องถิ่นกับผู้บังคับบัญชาทำให้ผู้บังคับบัญชาทหารสูงสุด ที่นั่น เป็นผู้มีอำนาจสั่งควบคุม

ในกรณีที่ผู้ต้องหาเป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารในขณะที่กระทำความผิดและเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญาที่อยู่ในอำนาจศาลทหาร แต่ขณะที่ถูกเป็นผู้ต้องหาผู้นั้นมิได้รับราชการในสังกัดกระทรวงกลาโหม หรือเป็นผู้ที่ถูกปลดจากกองประจำการแล้ว หรือเป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารตามมาตรา 16 (5) แต่เจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารยังมิได้จัดเข้ารับราชการในกองประจำการในสังกัดหน่วยทหารใด ให้นายทหารซึ่งมีตำแหน่งตั้งแต่ผู้บังคับการจังหวัดทหารบกขึ้นไปในท้องที่ที่การกระทำความผิดเกิดขึ้นหรือในท้องที่ที่จับตัวผู้ต้องหาได้ เป็นผู้มีอำนาจสั่งควบคุมหลายครั้งติด ๆ กันได้ แต่ครั้งหนึ่งต้องไม่เกินสิบสองวันและรวมกันทั้งหมดต้องไม่เกินเก้าสิบวัน

การควบคุมผู้ต้องหานี้ให้ถือว่าเป็นการควบคุมตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ลักษณะ 3

การสอบสวน

มาตรา 47 นายทหารพระธรรมนูญหรืออัยการทหาร มีอำนาจทำการสอบสวนคดีอาญาทั้งปวงซึ่งอยู่ในอำนาจศาลทหาร แต่ถ้ามีเหตุอันสมควรผู้บังคับบัญชาจะสั่งให้นายทหารชั้นสัญญาบัตรทำการสอบสวนก็ได้ ทั้งนี้ ไม่ตัดอำนาจของพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

¹⁰มาตรา 46 ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 302 ลงวันที่ 13 ธันวาคม พุทธศักราช 2515

¹¹มาตรา 46 วรรคหนึ่ง แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2520

การสอบสวนดังกล่าวในวรรคก่อนให้ถือว่าเป็นการสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาด้วย

เพื่อประโยชน์แก่การสอบสวนให้ผู้มีหน้าที่ทำการสอบสวนมีอำนาจออกหมายเรียกให้บุคคลใดมาให้ถ้อยคำ หรือส่งสิ่งใดที่จะใช้เป็นพยานหลักฐานได้

มาตรา 48 อัยการทหารมีอำนาจทำการสอบสวนเพิ่มเติมหรือจะสั่งให้ผู้มีหน้าที่สอบสวนทำการสอบสวนเพิ่มเติมก็ได้

ลักษณะ 4

การฟ้องคดีอาญาและคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา

มาตรา 49 ศาลทหารในเวลาปกติให้อัยการทหารหรือผู้เสียหายซึ่งเป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารมีอำนาจเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญา แต่ถ้าผู้เสียหายมิได้เป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารแล้ว ต้องมอบคดีให้อัยการทหารเป็นโจทก์

ศาลทหารในเวลาไม่ปกติหรือศาลอาญาศึก หรือศาลที่พิจารณาพิพากษาคดีแทนศาลอาญาศึกตามความในมาตรา 40 และมาตรา 43 ให้อัยการทหารเท่านั้นมีอำนาจเป็นโจทก์ ผู้เสียหายจะเป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารหรือไม่ก็ตามต้องมอบคดีให้อัยการทหารเป็นโจทก์

มาตรา 50 เมื่ออัยการทหารเห็นว่าเป็นคดีที่ไม่อยู่ในอำนาจศาลทหาร ให้ส่งสำนวนการสอบสวนให้พนักงานอัยการเพื่อพิจารณาดำเนินคดีนั้นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ในกรณีเช่นนี้พนักงานอัยการจะส่งสำนวนการสอบสวนกลับคืนไปยังอัยการทหารเพื่อให้ดำเนินคดีนั้นมิได้

มาตรา 51 เมื่ออัยการทหารร้องขอศาลทหารมีอำนาจพิพากษาให้จำเลยคืนทรัพย์สิน ใช้อำนาจทรัพย์ หรือใช้ค่าสินไหมทดแทนความเสียหายให้แก่รัฐบาลได้ในกรณีที่ยังไม่กระทำความผิด

มาตรา 52 ถ้าโจทก์ร้องขอให้ยึดทรัพย์จำเลย ให้ผู้มีอำนาจแต่งตั้งตุลาการส่งคดีนั้นไปยังศาลพลเรือนในท้องถิ่นที่ทรัพย์สินนั้นตั้งอยู่ และให้ศาลพลเรือนสั่งจัดการยึดทรัพย์สินในคดีนั้นต่อไปตามกฎหมายโดยไม่ต้องฟ้องอีกสำนวนหนึ่ง ส่วนหน้าที่อัยการทหารให้มอบให้พนักงานอัยการจัดการว่าความในศาลพลเรือนชั้นยึดทรัพย์ต่อไปจนกว่าจะถึงที่สุด

มาตรา 53 ผู้เสียหายจะร้องขอให้จำเลยคืนทรัพย์สิน ใช้อำนาจทรัพย์ หรือใช้ค่าสินไหมทดแทนความเสียหายในศาลทหารไม่ได้

มาตรา 54 ในการพิพากษาคดีแพ่ง ศาลพลเรือนจำต้องถือข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในคำพิพากษาคดีอาญาของศาลทหาร

ลักษณะ 5**การพิจารณา**

มาตรา 55¹² ศาลทหารในเวลาปกติ ให้ผู้เสียหายซึ่งมีอำนาจเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญาได้ตามมาตรา 49
วรรคหนึ่ง

ศาลทหารในเวลาปกติและศาลทหารในเวลาไม่ปกติ ให้จำเลยแต่งทนายได้

ทนายต้องเป็นทนายความตามกฎหมายว่าด้วยทนายความหรือทนายความที่กระทรวงกลาโหมกำหนด
เมื่อทนายได้รับอนุญาตจากศาลแล้ว ให้ว่าต่างหรือแก้ต่างได้

ศาลอาญาศึกหรือศาลที่พิจารณาพิพากษาคดีแทนศาลอาญาศึกตามมาตรา 40 และมาตรา 43 ห้ามแต่ง
ทนาย

มาตรา 56¹³ ภายใต้บังคับมาตรา 55

(1) ในคดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงตั้งแต่สิบปีขึ้นไป ก่อนเริ่มพิจารณาให้ศาลถามจำเลยว่ามีทนาย
หรือไม่ ถ้าไม่มีและจำเลยต้องการก็ให้ศาลตั้งทนายให้

(2) ในคดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินห้าปีแต่ไม่ถึงสิบปี ถ้าจำเลยแถลงต่อศาลก่อนเริ่มพิจารณาว่า
จำเลยยากจนและต้องการทนาย ก็ให้ศาลตั้งทนายให้ ในการนี้ศาลอาจไต่สวนเพื่อให้ได้ความว่าจำเลยเป็นคนยากจน
จริง

ให้ศาลจ่ายเงินรางวัลแก่ทนายที่ศาลตั้งตาม (1) และ (2) ตามที่กระทรวงกลาโหมกำหนด

มาตรา 57 เมื่อมีเหตุผลที่อาจเป็นการขัดขวางหรือไม่สะดวก หรือไม่อาจดำเนินคดีในศาลทหาร
ท้องถิ่นได้ ถ้าโจทก์หรือจำเลยยื่นเรื่องราวต่อศาลทหารสูงสุดขอให้โอนคดีไปยังศาลทหารแห่งอื่น และศาลทหารสูงสุด
อนุญาตตามคำขอนั้น ก็ให้ส่งโอนคดีไปยังศาลตั้งที่ศาลทหารสูงสุดระบุไว้

คำสั่งของศาลทหารสูงสุดนี้ให้เป็นอันถึงที่สุด

มาตรา 58¹⁴ ศาลทหารมีอำนาจส่งประเด็นให้ศาลทหารแห่งอื่นหรือศาลพลเรือนสืบพยาน ให้ศาลที่รับ
ประเด็นมีอำนาจและหน้าที่ตั้งศาลเดิม และให้มีอำนาจส่งประเด็นไปยังศาลอื่นอีกต่อหนึ่งได้

การส่งประเด็นไปยังศาลพลเรือนตามความในวรรคแรก ถ้าอัยการทหารไม่ไปดำเนินคดีเอง ก็ให้
พนักงานอัยการดำเนินคดีแทนอัยการทหาร

¹²มาตรา 55 แก้ไขเพิ่มเติมโดยประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 25 ลงวันที่ 8 พฤศจิกายน พุทธศักราช 2520

¹³มาตรา 56 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2526

¹⁴มาตรา 58 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2503

มาตรา 59 การพิจารณาและสืบพยานในศาลทหาร ถ้าจำเลยให้การรับสารภาพหรือไม่ตั้งใจฟัง จะไม่ทำต่อหน้าจำเลยนั้นก็ได้

มาตรา 60 ในการพิจารณาของศาลทหาร ถ้าปรากฏว่าข้อเท็จจริงในทางพิจารณาต่างกับข้อเท็จจริงดังที่กล่าวในฟ้องเพียงรายละเอียด เช่นเกี่ยวกับเวลาหรือสถานที่กระทำความผิด หรือต่างกันระหว่างการกระทำผิดฐานลักทรัพย์ กรรโชก ฆังโง้ง ยักยอก รับของโจร หรือต่างกันระหว่างการกระทำผิดฐานโดยเจตนากับประมาท มิให้ถือว่าต่างกันในเรื่องสาระสำคัญอันจะเป็นเหตุให้ศาลยกฟ้อง เว้นแต่จะปรากฏแก่ศาลว่าการที่ฟ้องผิดไปเป็นเหตุให้จำเลยหลงข้อต่อสู้

ลักษณะ 6

การอุทธรณ์และฎีกา

มาตรา 61¹⁵ ภายใต้บังคับมาตรา 62 และมาตรา 63 คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลทหารในเวลาปกติโจทก์หรือจำเลยอุทธรณ์หรือฎีกาได้ภายในสิบห้าวัน ผู้มีอำนาจแต่งตั้งตุลาการตามมาตรา 30 หรือผู้มีอำนาจสั่งลงโทษอุทธรณ์หรือฎีกาได้ภายในสามสิบวัน ทั้งนี้นับแต่วันอ่านหรือถือว่าได้อ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งให้จำเลยฟัง

คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลทหารในเวลาไม่ปกติ และศาลอาญาศึกหรือศาลที่พิจารณาพิพากษาคดีแทนศาลอาญาศึกตามมาตรา 40 และมาตรา 43 ห้ามอุทธรณ์หรือฎีกา

มาตรา 62 ในคดีที่ศาลทหารกลางพิพากษายืนตามศาลทหารชั้นต้นให้ยกฟ้องโจทก์โดยอาศัยข้อเท็จจริง หรือพิพากษายืนให้ลงโทษ หรือแก้ไขเล็กน้อย และจำคุกจำเลยไม่เกินห้าปี หรือปรับหรือทั้งจำทั้งปรับแต่โทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือศาลทหารชั้นต้นพิพากษาให้ลงโทษจำคุกจำเลยไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับแม้ศาลทหารกลางพิพากษาแก้ไขมากก็ตาม ถ้าศาลทหารกลางยังคงลงโทษจำเลยไม่เกินกำหนดที่ว่ามานี้ ห้ามมิให้ฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริง และในกรณีเช่นนี้มิให้นำบทบัญญัติมาตรา 221 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาใช้บังคับ

มาตรา 63 ห้ามมิให้อุทธรณ์หรือฎีกาในปัญหาข้อกฎหมายที่มีได้ยกขึ้นมาว่ากันตั้งแต่ศาลทหารชั้นต้น เว้นแต่จะเป็นข้อกฎหมายที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยหรือเกี่ยวกับการไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติอันว่าด้วยการอุทธรณ์และฎีกา

¹⁵มาตรา 61 แก้ไขเพิ่มเติมโดยประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 25 ลงวันที่ 8 พฤศจิกายน พุทธศักราช 2520

ลักษณะ 7

การบังคับตามคำพิพากษา

มาตรา 64¹⁶ ภายใต้บังคับมาตรา 246 ถึงมาตรา 248 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และมาตรา 22 แห่งพระราชบัญญัติเรือนจำทหารพุทธศักราช 2479 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติเรือนจำทหาร (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2500 คำพิพากษาของศาลทหารเว้นแต่ศาลอาญาศึกหรือศาลที่พิจารณาพิพากษาคดีแทนศาลอาญาศึก ตามมาตรา 40 เมื่อคดีถึงที่สุดแล้ว ให้ผู้มีอำนาจสั่งลงโทษจัดการให้เป็นไปตามคำพิพากษา ถ้าเป็นคำพิพากษาของศาลทหารซึ่งนั่งพิจารณา ณ ศาลพลเรือนและมีผู้พิพากษาศาลพลเรือนเป็นตุลาการตามมาตรา 37 ให้บังคับคดีไปตามมาตรา 245 วรรคหนึ่ง แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ส่วนคำพิพากษาของศาลอาญาศึก หรือศาลที่พิจารณาพิพากษาคดีแทนศาลอาญาศึกตามมาตรา 40 ให้ผู้มีอำนาจสั่งลงโทษจัดการให้เป็นไปตามคำพิพากษาได้ทีเดียว เว้นแต่ผู้ต้องคำพิพากษาให้ประหารชีวิตเป็นหญิงและมีครรภ์อยู่ ให้รอไว้จนคลอดบุตรเสียก่อนแล้วจึงให้ประหารชีวิต

ในคดีที่อุทธรณ์ได้ตามพระราชบัญญัตินี้ ศาลทหารชั้นต้นมีหน้าที่ต้องส่งสำนวนคดีที่พิพากษาให้ลงโทษประหารชีวิต หรือจำคุกตลอดชีวิตไปยังศาลทหารกลางในเมื่อไม่มีการอุทธรณ์คำพิพากษานั้น และคำพิพากษา เช่นว่านี้ยังไม่ถึงที่สุด เว้นแต่ศาลทหารกลางจะได้พิพากษายืน

มาตรา 65 ผู้มีอำนาจสั่งลงโทษ คือ

(1) นายทหารผู้บังคับบัญชาจำเลยซึ่งมีตำแหน่งตั้งแต่ชั้นผู้บัญชาการกองพลขึ้นไป หรือมีตำแหน่งตั้งแต่ชั้นผู้บังคับกองพันขึ้นไปที่อยู่ต่างท้องถิ่นกับผู้บังคับบัญชาตำแหน่งชั้นผู้บัญชาการกองพลขึ้นไป เป็นผู้มีอำนาจสั่งลงโทษตามคำพิพากษาของศาลจังหวัดทหาร ศาลมณฑลทหาร หรือศาลทหารกรุงเทพ

(2) ผู้มีอำนาจแต่งตั้งตุลาการศาลทหารชั้นต้นเป็นผู้มีอำนาจสั่งลงโทษในกรณีที่ว่าจำเลยอยู่ต่างท้องถิ่นกับผู้บังคับบัญชาหรือไม่อยู่ใต้บังคับบัญชาของทหาร

(3) ผู้มีอำนาจแต่งตั้งตุลาการศาลประจำหน่วยทหารหรือศาลอาญาศึกเป็นผู้มีอำนาจสั่งลงโทษตามคำพิพากษาของศาลนั้น ๆ

¹⁶มาตรา 64 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2511

บทเฉพาะกาล

มาตรา 66 บรรดาคดีที่ศาลฎีกาได้รับไว้พิจารณาพิพากษาก่อนวันใช้พระราชบัญญัตินี้ ให้บังคับตามกฎหมายซึ่งใช้อยู่ก่อนวันใช้พระราชบัญญัตินี้จนกว่าคดีนั้น ๆ จะถึงที่สุด

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

จอมพล ป. พิบูลสงคราม

นายกรัฐมนตรี

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่กฎหมายว่าด้วยธรรมนูญศาลทหารที่ใช้อยู่ ได้ตราขึ้นไว้กว่า 20 ปีแล้ว และได้แก้ไขเพิ่มเติมตลอดมาวมถึง 5 ฉบับ ไม่สะดวกแก่การใช้และไม่เหมาะสมกับความต้องการของทางราชการทหาร ที่ต้องการให้การพิจารณาพิพากษาคดีทหารเสร็จเด็ดขาดไปโดยรวดเร็ว เพราะกิจการทหารได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมาก จึงเป็นการสมควรที่จะปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยธรรมนูญศาลทหารเสียใหม่เพื่อให้สะดวกแก่การใช้และเพื่อให้การพิจารณาพิพากษาคดีทหารเสร็จเด็ดขาดไปโดยรวดเร็ว สมตามความต้องการของทางราชการทหาร

พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2503¹⁷

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ เนื่องจากพระราชบัญญัติกฏอัยการศึก (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2502 ได้บัญญัติให้ผู้บัญชาการทหารสูงสุดมีอำนาจสั่งให้คดีอาญาที่เกิดขึ้นในเขตที่ประกาศใช้กฏอัยการศึก ซึ่งมีเหตุพิเศษเกี่ยวกับความมั่นคงของประเทศหรือความสงบเรียบร้อยของประชาชน ได้รับการพิจารณาพิพากษาในศาลทหารแทนคณะกรรมการตามกฏอัยการศึกฉบับเดิมประกอบกับพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มีบทบัญญัติบางมาตรายังไม่สะดวกแก่การปฏิบัติ จึงเป็นการสมควรแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยธรรมนูญศาลทหารเสียใหม่

พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2506¹⁸

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่ทางราชการทหารมีนโยบายจะไม่แต่งตั้งยศพลจัตวา พลเรือจัตวา และพลอากาศจัตวา แก่ข้าราชการลาใหม่ต่อไป และโดยที่ตุลาการพระธรรมนูญศาลทหารสูงสุดเป็นอัตราในชั้นยศพลจัตวา พลเรือจัตวา หรือพลอากาศจัตวา จึงต้องแก้ไขพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 31 ให้ตุลาการพระธรรมนูญศาลทหารสูงสุดมียศพันเอก นาวาเอก หรือนาวาอากาศเอก ซึ่งได้รับเงินเดือนอัตราพันเอกพิเศษ นาวาเอกพิเศษ หรือนาวาเอกพิเศษขึ้นไป

¹⁷ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 77/ตอนที่ 78/หน้า 777/27 กันยายน 2503

¹⁸ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 80/ตอนที่ 96/ฉบับพิเศษ หน้า 5/30 กันยายน 2506

พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2511¹⁹

มาตรา 7 บรรดาคดีที่ศาลทหารในเวลาไม่ปกติได้พิพากษาแล้วก่อนวันใช้พระราชบัญญัตินี้ ให้บังคับไปตามกฎหมายที่ใช้อยู่ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

มาตรา 8 ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่กฎหมายว่าด้วยธรรมนูญศาลทหารที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันนี้ คดีที่อยู่ในอำนาจศาลทหารในเวลาไม่ปกติห้ามมิให้คู่ความแต่งทนายและอุทธรณ์ฎีกา ซึ่งกระทรวงกลาโหมพิจารณาเห็นว่า ควรที่จะให้สิทธิแก่คู่ความในการแต่งทนายและอุทธรณ์ฎีกาได้โดยทั่วไป เว้นแต่คดีบางประเภท จึงต้องแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยธรรมนูญศาลทหารเสียใหม่

ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 302 ลงวันที่ 13 ธันวาคม พุทธศักราช 2515²⁰

ข้อ 4 ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมรักษาการตามประกาศของคณะปฏิวัติฉบับนี้

พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2520²¹

มาตรา 2 พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดหกสิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ เนื่องจากตามพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหารในปัจจุบัน ได้ให้อำนาจแก่ผู้บังคับบัญชาทหารสั่งควบคุมผู้ต้องหาซึ่งเป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารได้ โดยบัญญัติให้อนุโลมตามอำนาจลงทัณฑ์ซึ่งตามกฎหมายว่าด้วยวินัยทหารและไม่ได้จำกัดจำนวนวันควบคุมชั้นสูงไว้ ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำระหว่างผู้ต้องหาที่มียศตำแหน่งต่างกัน สมควรจำกัดจำนวนวันให้สั่งควบคุมผู้ต้องหารวมกันได้ไม่เกินเก้าสิบวัน จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้ขึ้น

¹⁹ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 85/ตอนที่ 123/ฉบับพิเศษ หน้า 1/31 ธันวาคม 2511

²⁰ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 89/ตอนที่ 190/ฉบับพิเศษ หน้า 7/13 ธันวาคม 2515

²¹ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 94/ตอนที่ 74/ฉบับพิเศษ หน้า 1/11 สิงหาคม 2520

ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 25 ลงวันที่ 8 พฤศจิกายน พุทธศักราช 2520²²

ข้อ 3 บรรดาคดีที่ต้องห้ามอุทธรณ์หรือฎีกาตามพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยประกาศของคณะปฏิวัติฉบับนี้ ถ้าได้ยื่นอุทธรณ์หรือฎีกาไว้แล้วก่อนวันที่ประกาศของคณะปฏิวัติฉบับนี้ใช้บังคับให้ศาลมีอำนาจพิจารณาอุทธรณ์หรือฎีกานั้นต่อไปได้ หรือถ้าศาลทหารชั้นต้นหรือศาลทหารกลางได้พิพากษาหรือมีคำสั่งแล้วก่อนวันที่ประกาศของคณะปฏิวัติฉบับนี้ใช้บังคับ และยังคงอยู่ในระหว่างระยะเวลาที่จะอุทธรณ์หรือฎีกาได้ ให้มีสิทธิอุทธรณ์หรือฎีกาได้ต่อไปตามกฎหมายก่อนวันใช้บังคับประกาศของคณะปฏิวัติฉบับนี้ แต่ทั้งนี้ เมื่อมีคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลหนึ่งศาลใดแล้ว ให้คดีนั้นเป็นที่สุด

พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2526²³

มาตรา 4 ศาลพลเรือนซึ่งอยู่ในเขตพื้นที่ที่มณฑลทหารบกหรือจังหวัดทหารบกที่เป็นศาลทหารตามประกาศหรือคำสั่ง ดังต่อไปนี้

(1) ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 16 ลงวันที่ 27 ตุลาคม พ.ศ. 2501

(2) ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 2 ลงวันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ. 2514

(3) คำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 1 ลงวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519

(4) คำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 13 ลงวันที่ 7 ตุลาคม พ.ศ. 2519 ให้คงเป็นศาลทหารตามประกาศหรือคำสั่งดังกล่าวต่อไปโดยมีเขตอำนาจตามที่เป็นอย่างอยู่ในวันที่ประกาศหรือคำสั่งดังกล่าวใช้บังคับ แม้จะได้มีการเปลี่ยนแปลงเขตพื้นที่มณฑลทหารบกหรือจังหวัดทหารบกภายหลังวันที่ประกาศหรือคำสั่งดังกล่าวใช้บังคับก็ตาม

มาตรา 5 ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ เนื่องจากมาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 บัญญัติให้ศาลจังหวัดทหารและศาลมณฑลทหารมีเขตอำนาจตามเขตพื้นที่จังหวัดทหารหรือมณฑลทหาร แล้วแต่กรณี ซึ่งเป็นเขตพื้นที่ในทางปกครองตามที่กระทรวงกลาโหมกำหนด และประกาศของคณะปฏิวัติหรือคำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินซึ่งบัญญัติให้ศาลพลเรือนเป็นศาลทหาร ได้กำหนดเอาการที่ศาลพลเรือนอยู่ในเขตพื้นที่จังหวัดทหารหรือมณฑลทหารเป็นหลักเกณฑ์ในการให้เป็นศาลทหาร ฉะนั้นเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงเขต

²²ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 94/ตอนที่ 109/ฉบับพิเศษ หน้า 54/8 พฤศจิกายน 2520

²³ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 100/ตอนที่ 55/ฉบับพิเศษ หน้า 12/7 เมษายน 2526

พื้นที่จังหวัดทหารหรือมณฑลทหารขึ้นในภายหลังก็จะมีผลเป็นการกระทบกระเทือนเขตอำนาจของศาลจังหวัดทหาร และศาลมณฑลทหารที่เขตพื้นที่เปลี่ยนแปลงไปและกระทบกระเทือนอำนาจการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลพลเรือนที่เป็นศาลทหารตามประกาศหรือคำสั่งดังกล่าวด้วย ดังนั้นเพื่อแก้ไขข้อขัดข้องเช่นว่านั้น จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2526²⁴

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ เนื่องจากพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 ไม่มีบทบัญญัติให้อำนาจศาลตั้งทนายให้แก่จำเลยซึ่งยากจนไม่มีเงินจ้างทนายในคดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินห้าปีแต่ไม่ถึงสิบปี ทำให้จำเลยอยู่ในฐานะเสียเปรียบในการดำเนินคดี สมควรแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัตินี้เพื่อให้ศาลตั้งทนายให้จำเลยในคดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินห้าปีแต่ไม่ถึงสิบปี ถ้าจำเลยแถลงต่อศาลก่อนเริ่มพิจารณาว่าจำเลยยากจนและต้องการทนาย จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

²⁴ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 100/ตอนที่ 56/ฉบับพิเศษ หน้า 12/8 เมษายน 2526